

BESTE DOCENT,

Leuk dat u met uw klas naar het Koninklijk Paleis Amsterdam komt voor het programma *Paleis Mysteries*. Hierbij ontvangt u de voorbereidende les voor in de klas.

Voorbereidende les (ca. 60 minuten)

De voorbereidende les bestaat uit een presentatie op het digibord (Google Sheets). De les start met video waarin het Koninklijk Paleis wordt geïntroduceerd. Vervolgens ontdekken leerlingen over de geschiedenis van het Paleis (van 1648 tot heden) en maken ze kennis met drie (historische) personen. De les is verhalend en beeldend opgezet en maakt gebruik van vragen om de nieuwsgierigheid en beleving van de leerlingen te prikkelen. Aan het einde van de les worden de leerlingen uitgenodigd om een bezoek te brengen aan het Paleis. In het Paleis wordt pas duidelijk dat het geen gewone rondleiding is, maar dat er een mysterie moet worden opgelost.

Stappenplan

1. Behandel de les aan de hand van de slides: Gebruik de informatie en **interactieve vragen** uit deze handleiding om door de presentatie te gaan (vanaf pagina 2).
2. Vul de persona-kaarten in: Leerlingen leren de historische figuren beter kennen.
3. Maak je eigen persona-kaart: Leerlingen vullen hun eigen rol/persona in.

Tip!

Geef deze voorbereidende les één tot drie dagen vóór het bezoek aan het Paleis. Een goede voorbereiding draagt bij aan een geslaagde ervaring in het Paleis. Verklap nog niet dat het geen gewone rondleiding gaat worden!

Begeleiding tijdens het Paleisbezoek

Bij het bezoek aan het Koninklijk Paleis Amsterdam vragen we om twee begeleiders per 15 leerlingen mee te nemen. In het Paleis ontvangt elke begeleider een gids met uitleg en tips voor het begeleiden van de leerlingen tijdens het bezoek.

We wensen u en uw leerlingen heel veel plezier en tot snel! Voor vragen, opmerkingen of suggesties kunt u ons altijd bereiken via info@dkh.nl. We horen graag van u!

Kern

Ontrafel het mysterie van de mysterieuze kisten die in de kelders van het Paleis zijn ontdekt.

Welke verhalen uit de afgelopen 375 jaar zullen ze onthullen? Waar komen de kisten opeens vandaan? En zullen ze op tijd geopend worden voordat de Koning langskomt?

Leerdoelen

- Leerlingen ontdekken dat het Paleis in de 17e eeuw gebouwd werd als stadhuis van Amsterdam, dat Koning Lodewijk Napoleon het in 1808 tot Paleis maakte, en dat het tegenwoordig gebruikt wordt als ontvangstpaleis van Koning Willem-Alexander (o.a. voor staatsbezoeken).
- Leerlingen maken kennis met (historische) personen die in het Paleis woonden of werkten, zoals vuuraanlegster Annetje, Hortense de Beauharnais en een lakei.
- Leerlingen reflecteren op het belang van verhalen en erfgoed en de rol van historische bronnen.

Benodigd Materiaal

- Deze docentenhandleiding
- Presentatie (Google Sheets)
- Persona-kaarten (afdrukken voor groepjes van 4-5 leerlingen)
- Individuele persona-kaart (afdrukken voor iedere leerling)

DOCENTEN- HANDLEIDING PALEIS MYSTERIES

INFORMATIE EN OPDRACHTEN PER SHEET

1

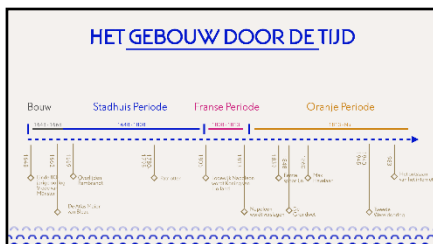
2

Bekijk het filmpje. Duur: 3.06 min.
[Koninklijk Paleis Amsterdam](#)

Het filmpje introduceert de drie periodes die zich in het Paleis hebben afgespeeld: (1) de periode dat het een stadhuis was, (2) de periode dat een Franse koning er zijn woonpaleis van maakte en (3) de periode dat het gebouw een ontvangstpaleis werd van de Oranjes.

3

Tijdslijn

Dit is de geschiedenis van het gebouw in een tijdslijn. Het begint bij de bouw in 1648 tot aan nu.

Bespreek:

Benoem de drie perioden van het gebouw en koppel deze eventueel aan onderwerpen die jullie eerder in geschiedenislessen hebben gehandeld.

4

5

Bekijk het filmpje. Duur: 2.47 min.
[Koninklijk Paleis Amsterdam - Wereldkaarten](#)
[Blaeu - Burgerzaal](#)

Het filmpje vertelt over de periode dat het Paleis het stadhuis van Amsterdam was, de machtigste en rijkste stad van de Republiek. Het gaat in op verhalen dat erfgoed (in dit filmpje de vloerkaarten van Blaeu) vertellen.

6

Vertel

Het Koninklijk Paleis Amsterdam werd in de zeventiende eeuw niet gebouwd als paleis, maar als stadhuis van Amsterdam.

Bespreek:

Wat is een stadhuis? Wat kun je daar doen?

Vanuit de functie van een stadhuis nu kan een brug gemaakt worden naar de vele functies die het Amsterdamse stadhuis in de 17e en 18e eeuw had.

7

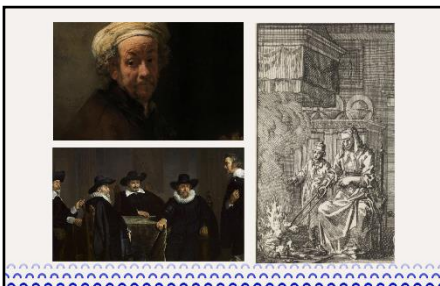

Vertel

Tegenwoordig kun je in een stadhuis o.a. trouwen en een paspoort aanvragen. In de 17e eeuw waren vrijwel alle overheidsfuncties in één gebouw. Het was het grootste gebouw van de stad.

Er was o.a. een wisselbank om geld te wisselen, een rechtbank waar rechtszaken afspeelden, een belastingkantoor, een kantoor waar je verzekeringen kon regelen of een faillissement kon aanvragen, er was een gevangenis met cellen, er werden wapens van de schutterij er opgeslagen etc. etc.

8

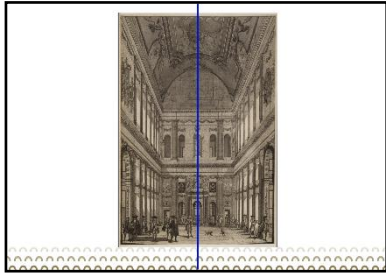
Vertel

Uit een document weten we dat er in 1682 456 mensen in het stadhuis werkten: onder andere 4 (toen waren het er 4 i.p.v. 1) burgemeesters, 9 schepenen (rechters), één schout (officier van justitie), 5 boekhouders, een cipier die de gevangen bewaakte, een vuuraanlegster die het gebouw verwarmde en nog 435 anderen.

Er kwamen veel mensen over de vloer om hun burgerzaken te regelen. Zo moest schilder Rembrandt van Rijn in 1656 verschijnen in de Desolate Boedelskamer om zijn faillissement aan te vragen omdat zijn geld op was.

9

10

Vertel

De Burgerzaal (plaatje) is en was de centrale plek in het gebouw. Het gebouw is trouwens ontworpen door Jacob van Campen. Hij ontwierp het gebouw in de, toen populaire, stijl van het Hollands Classicisme. Daarbij horen klassieke elementen zoals zuilen en ook **symmetrie**.

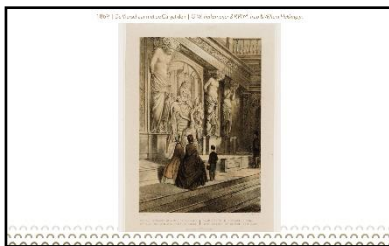
Bespreek:

Als je op de plek van de streep een spiegel zou zetten, zijn beide helften bijna hetzelfde. Wat is links van de streep (bijna) hetzelfde als rechts van de streep?

Antwoord:

Pilasters/ zuilen, het aantal ramen/vensters, beelden, festoenen (stenen slingers), elementen van de plafondschildering.

11

Vertel

In de Vierschaar (plaatje) werd zo'n vier keer per jaar de doodstraf uitgesproken. Ook aan Elsje Christiaens in 1664.

12

13

[Bekijk het filmpje. Duur: 2.36 minuten](#)
[Koninklijk Paleis Amsterdam - Lodewijk Napoleon](#)

Het filmpje gaat over de tijd dat Nederland een monarchie werd en de Franse koning Lodewijk Napoleon het stadhuis veranderde in zijn woonpaleis.

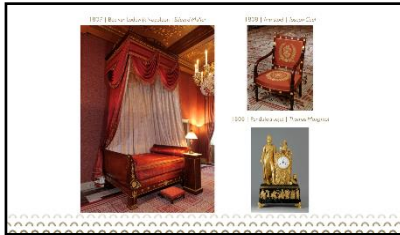
14

Vertel

Dit zijn Koning Lodewijk Napoleon en Koningin Hortense. De eerste koning en koningin van Nederland. Zij maakte van het stadhuis hun woonpaleis (1808). Ze hadden allebei hun eigen plek in het gebouw. De stadhuis kantoren werden in acht maanden tijd omgebouwd tot paleisvertrekken.

15

Vertel

Hiervoor werden duizenden meubels gemaakt in *empire* (spreek uit: ampiere) stijl die op dat moment in de mode was. O.a. een troon, bedden, kasten, kroonluchters, spiegels, klokken (pendules) etc.

Lodewijk Napoleon laat ook het balkon aan het gebouw zetten. Hier kan hij contact maken met het volk en zegt hij de beroemde woorden "*iek ben jullie konijn*" (i.p.v. koning, de Franse koning kon nog niet zo goed Nederlands).

16

Vertel

Lodewijk Napoleon werd na een paar jaar (1810) door zijn broer, keizer Napoleon Bonaparte, van de troon gehaald. Nederland wordt even onderdeel van het Franse keizerrijk en het Paleis op de Dam wordt keizerlijk paleis. Op het plaatje zie je de intocht van keizer Napoleon Bonaparte: de Franse vlag wappert op de toren.

De Franse periode heeft veel nagelaten in Nederland. Zo hebben we dankzij de Franse tijd onze achternamen. Onder het Franse bewind werd namelijk de Burgerlijke stand ingevoerd. En ook wordt er een nieuw metriek stelsel ingericht waardoor er standaardmaten komen (meter, kilo). Daarvóór gebruikte ieder land en soms zelf iedere provincie of stad eigen maten. Best onhandig.

17

18

[Bekijk het filmpje tot 2:08 min.](#)
[Koninklijk Paleis Amsterdam - Oranje](#)

Het filmpje gaat over het Paleis en de Oranjes.

19

Vertel

Twee keer per jaar vindt er een Staatsbezoek plaats in het Paleis. Dat is een officieel bezoek van een ander land aan ons land. In april 2022 kwam de President van India op bezoek (foto). Het doel is elkaar beter leren kennen en samenwerken. Er worden gesprekken gevoerd over hoe de landen elkaar kunnen helpen, bijvoorbeeld met handel, cultuur of milieu.

Tijdens het staatsbezoek verblijven Koning Willem-Alexander en de Koningin Máxima en de president of koning(in) van het uitgenodigde land in het Paleis. Het oude bed van Lodewijk Napoleon wordt dan o.a. omgeruild voor een moderne boxspring.

20

21

Vertel

Hoogtepunt van het bezoek is het Staatsbanket: een diner voor ongeveer 240 personen. Tijdens het staatsbanket staat alles prachtig op tafel. Met speciale apparaten worden de borden en glazen heel precies uit gemeten. Zo staat alles recht.

Bespreek

Wie zou daarvoor worden uitgenodigd?

Antwoord

Dat zijn allerlei mensen die een band hebben met het land dat op bezoek is. Bij het Spaanse staatsbanket zat bijvoorbeeld voetballer Frenkie de Jong aan tafel omdat hij bij een Spaanse club speelt. Met elkaar in contact komen en ervaringen en verhalen uitwisselen is een doel van het banket.

22

Vertel

Je kunt je voorstellen dat er in de afgelopen 375 jaar heel veel verschillende mensen in het Paleis hebben gewoond, gewerkt en op bezoek zijn geweest.

Doen

Maak groepjes van ongeveer 4 leerlingen en deel de persona werkbladen uit. Ze krijgen slides te zien met bronnen. Deze moeten ze goed lezen en bekijken. Zo moeten ze proberen om de vragen te beantwoorden.

23

Vertel

De conservator van het Paleis probeert al deze verhalen te bewaren. Aan de hand van voorwerpen en documenten uit die tijd. Daarbij worden altijd verschillende bronnen bestudeerd. Sommige bronnen zijn heel belangrijk/relevant, andere bronnen wat minder.

24

25

Vertel

We beginnen met vuuraanlegster Annetje Abrahams. Zij werkte rond 1690 in het stadhuis. Dat weten we door een bon met haar naam erop. Hierop staat hoeveel manden turf ze jaarlijks opstookte.

Doen

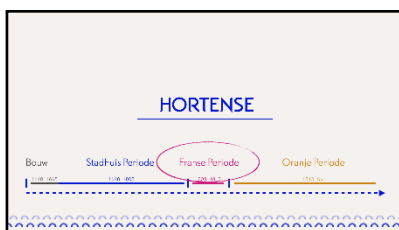
Vul de persona voor Annetje Abrahams in. Wat deed ze in het stadhuis? Met wie kwam ze in contact? Wat zou je haar willen vragen?

Antwoorden

Het was Annetjes werk om het stadhuis op te warmen door turf op te stoken in de openhaarden. En dat was ook nodig, want het was vreselijk tochtig in het gebouw. Het was een eervolle taak: Annetje kwam in alle kamers en ook in de kantoren van burgemeesters en schepenen (rechters). Daardoor moest ze een eed van trouw afleggen, want ze hoorde in de wandelgangen en op de kantoren genoeg vertrouwelijke informatie. Ze gaf leiding aan de vuurknecht en een extra hulp in de koude wintermaanden. Voordat ze na een werkdag naar huis mochten, moesten ze eerst de stoven legen in de 'Vuurhaard'. Ook belangrijk want het stadhuis mocht niet afbranden!

26

27

Vertel

Hortense de Beauharnais was de eerste koningin van Nederland.

Doen

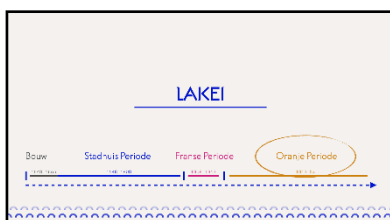
Vul de persona voor Hortense de Beauharnais in. Wat deed ze in het paleis? Met wie kwam ze in contact? Wat zou je haar willen vragen?

28

29

Antwoorden

Hortense de Beauharnais trouwde in 1802 met Lodewijk Napoleon, de broer van haar schoonvader Napoleon Bonaparte (haar moeder is Joséphine de Beauharnais). Toen Lodewijk in 1806 koning van Holland werd, werd zij koningin. Ze was heel muzikaal en geliefd. Met Lodewijk had ze een ongelukkig huwelijk. Zo ongelukkig dat ze elkaar zo veel mogelijk uit de weg gingen. Haar vertrekken in het Paleis zaten in de koudste hoek en boven een stinkende gracht. Ze vond het er verschrikkelijk, schreef ze in haar brieven aan vriendinnen.

Vertel

Lakeien zijn medeverantwoordelijk voor de gastvrijheid binnen de paleizen. Zij zorgen er bij recepties, ontvangsten en diners voor dat het de gasten aan niets ontbreekt.

Doen

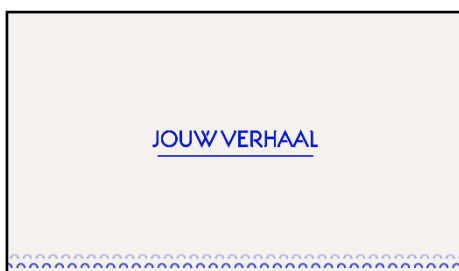
Vul de persona voor een lakei in. Wat doet een lakei in het paleis? Wat zou je hem of haar willen vragen?

Antwoorden

Lakeien zijn medeverantwoordelijk voor de gastvrijheid binnen de paleizen. Zij zorgen er bij recepties, ontvangsten en diners voor dat het de gasten aan niets ontbreekt. Eén van de grootste ontvangsten die zij doen is het staatsbanket. Dan zorgen ze ervoor dat alle gasten op de meest gastvrije manier worden ontvangen en dat iedereen tegelijkertijd zijn/haar/hen eten krijgt. Ze assisteren soms ook de Zilverkamer bij het klaarzetten van het staatsbanket. Tijdens staatsbanketten dragen lakeien speciale kleding: galalivrei. Het ontwerp van dit uniform komt uit de tijd van stadhouder Willem V (1748-1806).

Vertel

ledereen laat wat na in zijn/haar/hen leven:
een bon voor turf, een brief, muziekboek,
tekening of schilderij, een verhaal dat
doorverteld wordt etc. Zo leren we de
geschiedenis beter kennen.

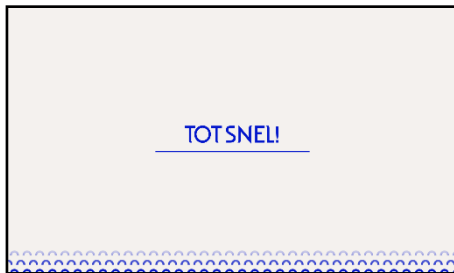

Bespreek

Wat kunnen kinderen over 100 jaar leren van jouw leven? En wat verteld dat over de tijd waarin jij leeft?

Laat leerlingen nieuwsgierig zijn naar elkaars antwoorden en door elkaar geïnspireerd worden. Noteer eventueel antwoorden op het digibord.

31

Tot in het Koninklijk Paleis!

Bij het bezoek aan het Koninklijk Paleis Amsterdam vragen we om twee begeleiders per 15 leerlingen mee te nemen.